

Sprawiedliwi w filmie

Jak opowiadać o Sprawiedliwych? Kształtowanie pamięci o ratowaniu Żydów w czasie Zagłady w reprezentacjach filmowych i rejestracjach wideo.

Autorzy: Katarzyna Kulińska, Wiktoria Miller, Ewa Opawska, Katarzyna Suszkiewicz

Wiek uczestników: młodzież w wieku 16-19 lat (uczniowie szkół ponadgimnazjalnych)

Czas trwania warsztatu: 90 minut + przygotowanie

Wielkość grupy (optymalna): 20 osób

Po warsztatach uczeń:

zna kontekst historyczny i sytuację społeczną, w okupowanej Polsce,

potrafi podjąć rozmowę na temat filmów dokumentalnych i fabularnych jako narzędzi pamięci historycznej i kształtowania postaw,

podejmuje się krytycznej analizy materiałów filmowych poruszających tematykę Sprawiedliwych wśród Narodów Świata,

potrafi wskazać rolę „historii mówionej” oraz jej możliwości i zagrożenia.

Wymagania wobec osoby prowadzącej warsztat:

wiedza na temat II wojny światowej i Zagłady oraz Sprawiedliwych wśród Narodów Świata,

znajomość wybranego filmu (patrz: Załącznik 1),

wiedza na temat filmów dokumentalnych i fabularnych poruszających tematykę historyczną oraz zapisów relacji „historii mówionej”,

znajomość tekstów:

- Piotr Filipowski, *Historia mówiona i wojna*, (do pobrania ze strony: <http://www.staff.amu.edu.pl/~ewa/Filipkowski,%20Historia%20mowiona%20i%20wojna.pdf>),
- James E. Young, *Holokaust w świadectwach filmowych i świadectwach wideo. Dokumentowanie świadka [w]: Literatura na świecie*, nr 1-2/2004,

umiejętność moderowania dyskusji i mobilizowania uczestników do samodzielnej pracy z tematem.

Wymagania wobec uczestników:

podstawowa wiedza na temat II wojny światowej oraz Zagłady,

podstawowa wiedza na temat Sprawiedliwych wśród Narodów Świata,

znajomość treści filmu wskazanego przez prowadzącego oraz wypełnienie kwestionariusza (patrz: Załącznik 2).

Materiały:

wydrukowane materiały (załączniki),

rzutnik oraz filmy dołączone do scenariusza,

kartki, długopisy, arkusze do flipchartu (min. 2) markery, taśma klejąca lub magnesy.

PRZYGOTOWANIE (czas trwania filmu + 20 min na wypełnienie kwestionariusza)

Z listy proponowanych filmów fabularnych (Załącznik 1) wybierz jeden i poleć uczestnikom, aby go obejrzeli. Przygotuj dla każdego uczestnika kwestionariusz (Załącznik 2) do wypełnienia przed zajęciami. Pytania w kwestionariuszu dotyczą obejrzanego filmu.

UWAGA: Możesz wykorzystać także inny znany Ci film fabularny skupiający się na problemie ratowania Żydów w czasie Zagłady.

ĆWICZENIE 1 – Krytyczna analiza filmu fabularnego (15 min)

Zainicjuj na forum dyskusję na temat obejrzanego przez uczestników filmu, posługując się pytaniami z kwestionariusza. W Załączniku 3 znajdziesz uwagi i wskazówki dotyczące poszczególnych pytań. Efektem ćwiczenia ma być podsumowanie filmu i krytyczna analiza jego przekazu.

ĆWICZENIE 2 – Analiza zapisu „historii mówionej” jako formy filmu dokumentalnego (35 min)

Część 1

Powiedz uczestnikom, że obejrzą teraz zapis rozmowy z Piotrem Stankiewiczem, Sprawiedliwym wśród Narodów Świata. Korzystając z rzutnika, wyświetl pierwszy z dwóch filmów dołączonych do scenariusza (patrz: Piotr_Stankiewicz_wersja 1, czas trwania: 5:24 min).

Podziel uczniów na 4 grupy. Każda grupa będzie miała za zadanie udzielić odpowiedzi na jedno pytanie (patrz: Załącznik 4) i krótko przedstawić swoje wnioski na forum.

UWAGA: Zauważ, że to, o czym mówi film, uległo podwójnemu procesowi wyboru – przez samego bohatera historii oraz przez reżysera. Zwróć także uwagę na rolę dystansu czasowego, jego wpływu na pamięć i emocje świadka.

Część 2

Po prezentacji wyświetl uczniom drugi film z tym samym bohaterem (patrz: Piotr_Stankiewicz_wersja_2, czas trwania: 7:05). Zainicjuj rozmowę, w której poruszone zostaną problemy:

- udziału reżysera (osoby zadającej pytania) i montażu (wybór scen) w kreowaniu wizerunku Sprawiedliwych wśród Narodów Świata,
- pamięci historycznej (jaką historię pokazują oba filmy? Jak głęboko można ingerować w pamięć historyczną? Gdzie kończy się interpretacja, a zaczyna manipulacja?).

ĆWICZENIE 3 – Film dokumentalny a film fabularny. Debata (20 min)

Spośród uczestników wybierz 3 osoby, które zostaną „Producentami”. Pozostałe osoby podziel na dwie drużyny. Ich zadaniem będzie w ciągu 10 min przygotować się do debaty. Każda z drużyn otrzymuje wskazówki oraz teksty pomocnicze (patrz: Załącznik_5). Wnioski zapisuje hasłami na dużych arkuszach papieru, które przyczepia do tablicy/ściany.

Prowadzący moderuje debatę, w trakcie której drużyny realizują swoje zadanie (patrz: Załącznik 5)

„Producenci” obserwują uczestników w czasie przygotowań, oceniają grupy podczas debaty i, poprzez głosowanie, wyłaniają zwycięską drużynę.

PODSUMOWANIE – Pamięć o ratowaniu Żydów w czasie II wojny światowej (15 min)

Zainicjuj dyskusję, w której poruszone zostaną następujące kwestie:

- Jakie są cele filmu fabularnego a jakie dokumentalnego? Czy mogą być zbieżne?
- Czy film fabularny przekazuje wiedzę historyczną? Czy film dokumentalny (i w szczególności relacja świadka – zapis „historii mówionej”) jest wiarygodnym źródłem historycznym?
- Czy emocje powinny być częścią tego przekazu?
- Czym jest pamięć historyczna? Jak się kształtuje? Kto powinien mieć na nią wpływ?
- Czy twórcy filmów dokumentalnych i fabularnych są odpowiedzialni za przekaz historyczny płynący z ich dzieła? Jeśli tak, to czy w równym stopniu?
- Co będzie się działo z pamięcią o ratowaniu Żydów w czasie Zagłady, kiedy nie będzie już świadków?